

Onderwijs moet de leerling meer vormen

'Onderwijs moet ook gaan om de vraag welke talenten goed leven en goed samenleven mogelijk maken.'

foto ANP

Wie inziet dat ook criminaliteit een talent is, begrijpt dat scholen meer moeten doen dan het ontwikkelen van de individuele talenten van leerlingen, schrijft Gert Biesta.

GERT BIESTA, HOOGLERAAR PEDAGOGIEK, BRUNEL UNIVERSITY LONDON, GEASSOCIEERD LID VAN ONDERWIJSRAAD

Bijna iedereen heeft een mening over wat goed onderwijs is. Het is dan ook al heel wat dat het Platform Onderwijs2032 orde in deze veelheid heeft weten te scheppen. Ook is het lovenswaardig dat er geen eindrapport op tafel is gelegd, maar een 'schets' met uitnodiging voor verdere discussie. Bij eerste lezing lijkt het platform een brede en inclusieve kijk op onderwijs te hebben geformuleerd waarin, naast kennisoverdracht, aandacht is voor persoonlijke en sociale ontwikkeling. Daarbij is de wereld van het werk niet het enige referentiepunt, maar gaat het ook om goed leven en goed samenleven: om respect en burgerschap.

Dit neemt niet weg dat het platform een heel specifieke visie heeft geformuleerd. Op internet speelde vorige week al even de vraag wie hier als 'winnaar' aangemerkt kan worden. Mijn suggestie is dat het voorstel, vanwege de centrale positie van persoonlijke ontwikkeling en het pleidooi voor domeinen in plaats van vakken, vooral de geest ademt van de reformpedagogiek van eind

negentiende en begin twintigste eeuw. Dat is opmerkelijk, gezien de ambitie om contouren voor het onderwijs van de toekomst te schetsen, maar niet helemaal verwonderlijk voor wie het kindgerichte en kindvriendelijke karakter van de Nederlandse onderwijsgeschiedenis kent.

Wat het curriculum betreft, is er in de discussie een voortdurende slingerbeweging van (abstracte) vakken naar (levensechte) thema's en weer terug. Dit suggereert dat de waarheid ergens in het midden ligt. De keuze is niet vakken of domeinen, abstract of levensecht, maar wat, wanneer, voor welke doeleinden belangrijk is. Aansluiten bij de belevingswereld is een goed didactisch principe, ook vanwege de motivatieproblematiek. Maar het is ook de taak van het onderwijs om kinderen uit hun belevingswereld te voeren en grotere verbanden, onderliggende principes, en andere visies te laten zien.

Persoonlijke ontwikkeling

Met het centraal stellen van persoonlijke ontwikkeling kiest het platform voor onderwijs als ontwikkelingsproject. Ik wil de aandacht vragen voor een alternatief: onderwijs als vormingsproject. Daarbij gaat het niet om de vraag hoe we alle talenten van het kind tot bloei laten komen, maar om de lastigere vraag welke talenten goed leven en goed samenleven mogelijk maken. Zodra we inzien dat criminaliteit ook een talent is, wordt duidelijk dat het in het onderwijs juist gaat om het kritisch bevragen van talenten. Niet het begeleiden van ontwikkeling, maar het vormen van wat zich ontwikkelt, zodat volwassen in-de-wereld-zijn mogelijk wordt.

Waar het platform persoonlijke ontwikkeling koppelt aan maatwerk - ieder kind in eigen tempo, op eigen niveau, werkend aan een eigen portfolio - wordt nog een ander probleem zichtbaar: als we

de school zien als een plek waar iets te halen valt en waar iedereen dat zo snel mogelijk moet doen, kunnen we de school vermoedelijk sluiten. Want er zijn effectievere en goedkopere manieren om zulke individuele trajecten te organiseren (en de technologie is hier al mee bezig). Als vormingsproject beoogt de school juist het tegenovergestelde: een plaats zijn waar we tegenkomen wat we uit onszelf wellicht nooit hadden gezocht.

In dat licht doet ook de samenlevingsanalyse van het platform gedateerd aan. Terwijl we voor 11 september 2001 misschien dachten in een post-religieuze geïndividualiseerde wereld te leven, zitten we nu in een post-seculier tijdperk, waarin economische en ecologische crises de beperkingen van individualistisch marktdenken duidelijk hebben gemaakt. Ook daarom moeten we ons nog eens afvragen of de keuzes die aan het voorstel van het platform ten grondslag liggen, uitdrukken wat we met ons onderwijs willen.